

Arbeidsliv

Varslingsplikt når det er fare for pasientsikkerheten

 SILJE STOKHOLM NICOLAYSEN, JURIDISK RÅDGIVER I NTF

Som det fremgår i det følgende har helsepersonell ikke bare rett, men plikt etter helsepersonelloven § 17 til å varsle myndighetene om forhold som kan medføre fare for pasientsikkerheten. Bestemmelsen lyder:

«§ 17. Opplysninger om forhold som kan medføre fare for pasienter eller brukere Helsepersonell skal av eget tiltak gi tilsynsmyndighetene informasjon om forhold som kan medføre fare for pasienters eller brukeres sikkerhet. Det skal ikke gis informasjon om taushetsbelagte opplysninger.»

Bestemmelsen slår fast at helsepersonell på eget initiativ plikter å gi tilsynsmyndighetene, i første rekke Fylkesmannen, opplysninger om forhold som kan sette pasienters helse og liv i fare. Plikten gjelder hver enkelt, en kan ikke la være å varsle fordi man tror at andre har gjort det eller mener at andre er nærmere til å gjøre det. Har man en arbeidsgiver bør man vurdere å ta forholdet opp med denne først, men direkte varsling skal ikke utløse sanksjoner fra arbeidsgiver.

Hva skal til for at varslingsplikten inntre

For at varslingsplikten skal inntre må forholdet representere en fare. Med «forhold» menes tiltak, rutiner, teknisk utstyr, svikt og mangler i organiseringen av tjenesten. Det kan også være helsepersonell som mangler faglige kvalifikasjoner eller personlige egenskaper, for eksempel på bakgrunn av psykiske lidelser, rusmiddelmisbruk, manglende oppdatering eller vilje til å innrette seg etter egne kvalifikasjoner. Forholdet må være av en slik art at pasienten kan påføres skade, smitte eller liknende.

Den som varsler gis rom for å vurdere feil. Når varselet er avgitt er det opp til tilsynsmyndighetene å undersøke forholdet nærmere, en trenger altså ikke være sikker på at det er fare for pasientsikkerheten for å varsle.

Krav til varselet

Varsel kan gis muntlig eller skriftlig, og det er mulig å varsle anonymt. Av hensyn til tilsynsmyndighetenes oppfølging av saken er det anbefalt å varsle skriftlig og med eget navn.

Varsling når helsepersonellet er egen pasient

Tilsynsmyndighetene vurderer det slik at helsepersonell er forpliktet til å varsle om forhold ved helsepersonell som er egne pasienter, der man mistenker at de bør fratas autorisasjonen. Her må det imidlertid utvises stor grad av skjønn med tanke på taushetsplikten. Det må foreligge forhold som ganske klart kan være til stor fare for sikkerheten før tilsynsmyndighetene varsles.

Gjengjeldelse mot varsleren

Varsling må normalt kunne gjøres uten at det får følger for varsleren, som har utført sine lovpålagte plikter som helsepersonell ved å varsle.

Spørsmålet om helsepersonell kan straffes for å ha varslet har vært oppe til vurdering i Agder lagmannsrett (LA-2007-139546).

I saken krevde en tidligere overlege ved et sykehus erstatning og oppreisning som følge av at kolleger hadde varslet om hans manglende kvalifikasjoner. Overlegen hadde inngått en sluttavtale med arbeidsgiver, og retten skulle ta stilling til om det var i strid med avtalen å varsle. Retten uttalte her at det ikke kan inngås avtaler som begrenser varslingsplikten.

Det ble også tatt stilling til om varslere kunne holdes ansvarlig for ærekrenkelse. Retten kom til at det klare utgangspunktet er at den som har avgitt et utsagn i henhold til en lovpålagt varslingsplikt, ikke har opptrådt rettsstridig, og at selv om det ikke kan utelukkes å bli ansvarlig for ærekrenkelser i denne sammenheng skal det mye til. Det konkluderes med at varslingsplikten etter § 17 går foran lojalitetsplikt, instruksjoner fra arbeidsgiver, og eventuelle avtaler mellom ansatte og arbeidsgiver om ikke å varsle.

Hensynet til pasientsikkerheten og at varsling ikke skal gjengjeldes gjelder selv om tilsynsmyndighetene kommer til at det ikke var grunnlag for varslingen. Skadevirkningen for den det varsles om vil være begrenset der det ikke er grunnlag for

kritikk. Det er allikevel viktig å hensyn til den det varsles om og å ikke opptre unødige krenkende.

Konsekvensen av å ikke varsle

Helsepersonell som ikke varsler der det skulle ha vært gjort, risikerer å få pliktbruddet påpekt av Fylkesmannen. Det følger av helsepersonelloven § 56 at Statens helsetilsyn kan gi advarsel til helsepersonell som forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter etter loven hvis pliktbruddet er egnet til å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten, til å påføre pasienter en betydelig belastning eller til i vesentlig grad å svekke tilliten til helsepersonell eller helsetjenesten. Sistnevnte vil bare være aktuelt for grove brudd på varslingsplikten.

Forholdet til NTFs etiske regler

Tannleger som er medlemmer av NTF er i tillegg pålagt å følge NTFs etiske regler. Her finnes det en egen bestemmelse om varslingsplikten i § 12, som lyder som følger:

«§ 12 Varsling

Dersom en tannlege oppdager tegn til faglig eller etisk svikt hos en kollega eller medarbeider, bør han/hun først ta det direkte opp med vedkommende. Formen bør være varsom.

Tannlegen kan velge å ta saken direkte opp enten med lokalforeningen, administrativt overordnet eller aktuell helsemyndighet.»

Her anbefales det å ta saken direkte opp med den det gjelder først. Bestemmelsen er ikke ment å begrense varslingsplikten etter helsepersonelloven § 17, men den som viser tegn på å utsette pasientene for fare har kanskje også behov for annen oppfølging. En slik bekymring kan være vanskelig å ta opp med den det gjelder. Ved å ta saken opp med lokalforeningen kan denne sette vedkommende i kontakt med kollegahjelpsordningen, og lokalforeningen kan ved flere henvendelser om samme tannlege finne grunn til å gjøre nærmere undersøkelser.

Denne artikkelen er tidligere publisert i NTFs Tidende nr. 8, 2018.

Spør advokaten

Forsvinner reklamasjonsretten når selger har gitt en garanti?

✎ **TONE GALAASEN, ADVOKAT I NTF**

Jeg kjøpte nytt utstyr til klinikken for litt over ett år siden, som brakk under en helt ordinær arbeidsprosedyre. Det dreier seg om utstyr som vanligvis holder i flere år. Da jeg reklamerte, svarte selger at de har 12 måneder garanti, og at jeg derfor ikke har noen rettigheter overfor dem. Stemmer dette?

Svar:

Nei, du mister ikke retten til å reklamere på grunn av en garanti fra selger. Kort forklart er reklamasjon en lovfestet rettighet, som gjelder uavhengig av om selger har gitt en garanti.

Kjøpsloven § 32 regulerer hva som gjelder ved reklamasjoner. Det er to frister du må være oppmerksom på, og begge må overholdes for at du skal ha reklamasjonsretten i behold.

Den *relative* fristen: Du må reklamere *innen rimelig tid* etter at du oppdaget eller burde ha oppdaget en feil eller mangel, og gi selgeren melding som angir hva slags mangel det gjelder. Du har undersøkelsesplikt, og fristen løper fra du burde ha oppdaget mangelen. Hva som anses som rimelig tid, avhenger av hvem partene er, hva kjøpet gjelder og kjøpers sakkyndighet. Siden du er næringsdrivende, stilles det generelt strengere krav enn overfor forbrukere. En grei regel er å reklamere så raskt som mulig.

Den *absolutte* fristen: Du må reklamere *innen to år*, regnet fra det tidspunktet du overtok utstyret. Etter dette bortfaller vanligvis selgers forpliktelser, etter kjøpslovens bestemmelser.

Hvis du oversitter kjøpslovens frister, så vil du som hovedregel miste retten til å kreve prisavslag, heving eller erstatning fra selger. Det følger imidlertid av kjøpsloven § 32(2) at «Dette gjelder ikke dersom selgeren ved garanti eller annen avtale har påtatt seg ansvar for mangler i *lengre tid*».

Det er, som kjent, relativt vanlig med lengre kjøpsgarantier på ulike produkter, for eksempel fem eller ti år. En garanti innebærer at selger eller produsent påtar seg et større ansvar og forpliktelser enn etter kjøpsloven, og at du dermed får bedre rettigheter enn du ellers ville ha hatt. En garanti kan betegnes som en avtale mellom deg og selger, som kommer i tillegg til kjøpslovens bestemmelser.

TGS
TANNLEGENES
GJENSIDIGE
SYKEAVBRUDDSKASSE

www.sykeavbruddskassen.no

TGS – forsikringsselskap for medlemmer av Den Norske Tannlegeforening

